

Р.Ф. Ахметов,
доктор наук з фізичного виховання та спорту, професор
(Житомирський державний університет імені Івана Франка);
В.К. Шаверський,
викладач
(Бердичівський політехнічний коледж)

ПРОБЛЕМИ Й ПЕРСПЕКТИВИ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ МАЙСТЕРНОСТІ ФАХІВЦІВ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ ЗАСОБАМИ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

У статті проаналізовано сучасний стан та проблеми формування професійної майстерності майбутніх учителів фізичної культури засобами інноваційних технологій. Фундаментом цього процесу мають бути принципи гуманізації освіти, особистісно-орієнтований підхід, оновлення змісту та форм організації навчання відповідно до світових стандартів, що стали основою національної доктрини розвитку освіти. Посилення вимог до професійної підготовки фахівців фізичної культури має за мету модернізацію навчально-педагогічного процесу, зміну структури його організації.

Підготовка професіонала – справжнього фахівця своєї справи – має здійснюватися з використанням найновітніших технологій, методик, освітніх інновацій, з використанням набутого вітчизняного й зарубіжного досвіду. Фундаментом цього мають бути принципи гуманізації освіти, особистісно-орієнтований підхід, оновлення змісту та форм організації навчально-педагогічного процесу відповідно до світових стандартів, що стали основою національної доктрини розвитку освіти.

Сучасна система формування професійної майстерності фахівців фізичної культури належить до рангу пріоритетних ідеалів і національних інтересів. Вона характеризується побудовою тривалого навчально-педагогічного процесу, який базується на застосуванні гнучких (варіабельних) засобів і методів, активного впровадження інноваційних технологій, постійно потребує наукового пошуку.

Саме тому з позиції сьогодення набуває особливої уваги й потребує вирішення проблема якісної підготовки майбутніх учителів фізичної культури як фахівців, що мають не лише глибокі знання, достатній рівень фізичної підготовленості, а й здатні кваліфіковано використовувати набуті за період навчання знання та практичні навички у майбутній праці [1; 2].

Мета статті – проаналізувати сучасний процес формування професійної майстерності майбутніх учителів фізичної культури та визначити можливості його покращення засобами інноваційних технологій.

Концептуальні положення щодо формування професійної майстерності фахівців фізичної культури визначено у Законах України "Про фізичну культуру і спорт" (1993 р.), "Про освіту" (1996 р.), "Про вищу освіту" (2001 р.), Національній доктрині розвитку освіти України (2002 р.), Національній доктрині розвитку фізичної культури і спорту (2004 р.).

Проблема формування професійної майстерності фахівців фізичної культури постійно знаходиться в полі зору спеціальних науково-дослідних установ, наукових колективів й окремих дослідників. Так, лише за останні роки в Україні було проведено низку науково-практичних конференцій, присвячених виключно цій проблемі, або це питання обговорювалося поряд з іншими напрямками наукових досліджень.

Аналіз наукових джерел [3; 4; 5; 6] свідчить, що в полі зору дослідників знаходяться:

- психологічні основи педагогічної майстерності вчителя;
- медико-біологічна, валеологічна й екологічна підготовка;
- ступенева система підготовки;
- спортивна та професійно-педагогічна підготовка;
- викладання окремих спортивно-педагогічних дисциплін у структурі підготовки вчителя;
- підготовка до пошукової роботи;
- використання інноваційних технологій у процесі формування професійної майстерності фахівців фізичної культури.

Посилення вимог до професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури має на меті, перш за все, модернізацію навчально-педагогічного процесу, використання інноваційних технологій для його активізацій, зміну структури його організації.

Важливим напрямком сучасного навчально-педагогічного процесу є теоретико-методичне обґрунтування запровадження інноваційних технологій у практику підготовки майбутніх учителів фізичної культури [7; 8].

Новітні технології навчання деякими вченими (В. Власов, Т. Круцевич, М. Зайцева) розглядаються, з одного боку, не просто як форма отримання знань, а як процес розвитку в студентів креативних здібностей, що дає змогу перетворювати знання в частину особистого буття та свідомості людини. З іншого – як формування вчителя-новатора, який повинен упроваджувати в навчальний процес нові інноваційні технології, засвоювати систему знань, формувати особисте ставлення до будь-якої проблеми, розглядаючи її з різних позицій.

Інноваційне навчання – процес, організований на перспективу, акцентований на підготовку фахівців до роботи в нових умовах [9]. Слово "інновація", що в перекладі з англійської "innovation" означає нововведення, походить від латинського "innovation" – "відновлення", "оновлення", "зміна". У навчальному контексті "інновація" означає створення нових підходів і технологій на основі переосмислення попереднього досвіду і запровадження новітніх досягнень і їх комплексне використання [9].

У сучасних умовах соціально-економічних перетворень в Україні – це введення нового, проведення певних змін, застосування нових методів, засобів, концепцій щодо реалізації навчальних програм, засобів, методів навчання, підготовка фахівців на нових, більш прогресивних засадах.

Однією з характерних особливостей сучасного стану системи педагогічної освіти є пошук не механічного нарощування інновацій, а дбайливе збереження традицій, орієнтації на споконвічні педагогічні цінності, поєднання нових форм, методів, засобів і технологій навчання – педагогічних інновацій. Вирішення цієї проблеми необхідне перш за все для того, щоб забезпечити майбутньому педагогу мобільність у реалізації професійної підготовки й особистого творчого потенціалу в педагогічній діяльності.

Деякі науковці відносять інноваційні технології до особистісно-орієнтованих технологій навчання, які передбачають інтерактивне навчання, у процесі якого ті, хто навчаються, стають активними учасниками навчального процесу [7; 8; 10].

За визначенням ЮНЕСКО, технологія навчання – це системний метод створення, застосування й визначення процесу викладання й засвоєння знань з урахуванням технічних і людських ресурсів, також їх взаємодію, який ставить своїм завданням оптимізацію форм освіти [9].

Це може бути важливою причиною для удосконалення навчально-матеріальної бази навчального закладу, що готує майбутніх учителів фізичної культури. У такій ситуації процес академічної та професійної підготовки набуває різноманітності й орієнтованого підходу до навчання, а в освітньому процесі сприяє забезпеченню індивідуалізації та диференціації практичної та теоретичної підготовки фахівців.

Використання інноваційних технологій передбачає включення до навчальних планів нових навчальних методів, прийомів, способів, планування й організації, здійснення контролю, коригування й оцінки навчальної діяльності, яка дозволяє формувати у студентів культуру навчальної праці.

Використання інноваційних технологій у навчально-педагогічному процесі підготовки вчителів фізичної культури створює нові можливості для покращення навчання, активізації мислення, різноманітних форм і засобів засвоєння інформації [4].

Між тим, недостатнє впровадження інноваційних технологій у практику підготовки фахівців фізичної культури викликає низку суперечностей: між вимогами суспільства до підготовки майбутніх учителів фізичної культури як координаторів здоров'я зберігаючої освіти й недостатнім осмисленням і узагальненням цього процесу в педагогічній науці; між масовістю підготовки та індивідуально-творчим характером їх професійної діяльності; між орієнтацією на нові моделі навчально-педагогічного процесу та традиційним змістом, формами і методами підготовки майбутніх фахівців фізичної культури [2; 3; 4; 7].

За результатами досліджень Е.С. Вільчковського [3] та Б.М. Шияна [2] більша половина вчителів не володіє сучасною методикою вдосконалення рухових здібностей і не пов'язує їх розвиток із засвоєнням техніки фізичних вправ. Особливе занепокоєння викликає бідний арсенал форм і методів фізичного виховання, які культивуються в більшості шкіл, невміння вчителів застосовувати нові інноваційні технології в практичній діяльності.

На думку Л.П. Сергієнко [10], залишається багато прогалин у процесі підготовки фахівців із фізичної культури, як у теоретичному, так і в практичному аспектах. Так, одним із малодосліджених напрямків професійної підготовки учителів фізичної культури є формування професійних знань, умінь і навичок у процесі викладання спортивно-педагогічних дисциплін.

Незважаючи на те, що технологія використання інноваційного навчання як предмет дослідження розглядалася практично в усіх наукових роботах, які торкаються питання формування професійної майстерності майбутніх учителів фізичної культури, у більшій частині досліджень у якості предмета виділялися лише окремі складові компоненти умінь і недостатньо вивчався процес їх розвитку з конкретними формами, методами й засобами навчання. Недостатньо вивченими залишаються закономірності формування професійних умінь майбутніх учителів фізичної культури, їх зв'язок з особливостями засобів, методів і організаційних форм навчання в педагогічних навчальних закладах, також не визначені педагогічні умови, які обумовлюють ефективність навчального процесу.

Не вирішена повною мірою проблема забезпечення зв'язку навчання в закладах освіти з майбутньою професійною діяльністю, в тому числі й у сфері формування професійної майстерності майбутніх учителів фізичної культури.

Виходячи з вищезазначеного, можна зробити висновок, що професійна освіта майбутніх учителів фізичної культури повинна забезпечувати їхній високий професіоналізм, умови для самореалізації особистості, гнучкість, варіативність навчання. Покращення професійної підготовки майбутнього вчителя фізичної культури на сучасному етапі потребує більш ефективних шляхів організації навчально-педагогічного процесу, піднесення його на сучасний технологічний рівень з використанням інноваційного підходу до навчання.

Професійна освіта фахівців фізичної культури повинна базуватися на методологічних засадах передових ідей вітчизняних і зарубіжних учених, Конституції України, нормативно-правових документах України з фізичної культури. Робота над удосконаленням професійної майстерності майбутніх учителів фізичної культури дала змогу встановити, що впровадженню інноваційних технологій передують вичерпно усвідомлена та продумана програма дій з організації навчально-виховного процесу та професійного навчання, яка стала підґрунтям для подальших розробок наших нових технологічних моделей.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Куц О.С., Липчак І.А. Нові технології та моделювання підготовки вчителів фізичної культури // Молода спортивна наука України: Зб. наук. ст. – Львів: ЛДІФК, 2002. – Вип. 6. – Т 2. – С. 539-541.

2. Шиян Б.М. Підготовка вчителя фізичної культури третього тисячоліття // Концепція розвитку галузі фізичного виховання і спорту в Україні: Зб. наук. пр. – Рівне: Принт Хауз, 2001. – Вип. 2. – С. 371-374.
3. Вільчковський Е.С. Професійна спрямованість підготовки фахівців з фізичного виховання // Розвиток педагогічної і психологічної наук в Україні 1992-2002 рр. Зб. наук. пр. – Харків: ОВС, 2002. – Ч. 1. – С. 301-310.
4. Гац Г. Формування професійної компетентності майбутніх учителів фізичної культури // Молода спортивна наука України: Зб. наук. ст. – Львів: ЛДІФК, 2001. – Вип. 5. – Т. 1. – С. 40-43.
5. Євсєєв Л., Павлов В. Тенденції вдосконалення технології навчання з спортивно-педагогічних дисциплін / IV Міжн. наук.-пр. конф. "Фізична культура, спорт та здоров'я нації": Зб. наук. пр. – К. – Вінниця: ДОВ Вінниця, 2001. – С. 212-214.
6. Нісімчук А.С., Падалка О.С., Шпак О.Т. Сучасні педагогічні технології. – К.: Просвіта, 2000. – 368 с.
7. Власов В.Н. Инновационные технологии: методология, обучение и совершенствование рациональной системы двигательных действий // Теория и практика физической культуры. – 2001. – № 4-5. – С. 60-63.
8. Круцевич Т., Зайцева М. Інноваційні процеси у сфері підготовки та перепідготовки кадрів з фізичної культури // Теорія і методика фізичного виховання і спорту. – 2005. – № 4. – С. 41-44.
9. Гончаренко С. Український педагогічний словник. – К.: Либідь, 1997. – 376 с.
10. Сергієнко Л.П. Інноваційний зміст системи підготовки спеціалістів фізичного виховання і спорту // Спортивний вісник Придніпров'я. – 2003. – № 3-4. – С. 23-32.

Матеріал надійшов до редакції 19.09.2007 р.

Ахметов Р.Ф., Шаверський В.К. Проблеми и перспективы формирования профессионального мастерства специалистов физической культуры средствами инновационных технологий.

В статье анализируется современное положение и проблемы формирования профессионального мастерства будущих учителей физической культуры средствами инновационных технологий. Фундаментом этого процесса должны быть принципы гуманизации образования, личностно-ориентированный подход, обновление содержания и форм обучения соответственно к мировым стандартам, которые стали основой национальной доктрины развития образования. Усиление требований к профессиональной подготовке специалистов физической культуры ставит своей целью модернизацию учебно-педагогического процесса, изменение структуры его организации.

Akhmetov R.F., Shaversky V.K. The Problems and Perspectives of Forming the Professional Mastership of Formation Physical Training Specialists by Means of Innovative Technologies.

The present-day position and the problems of the professional mastership formation of future physical training teachers by means of innovative technologies are analysed in the paper. Principals of humanization of education, individually oriented approach, renovation of contents and forms of education corresponding to the world standards, which became the basis to the national doctrine of education's development, must be the foundation to this process. Strengthening of requirements to the professional training of physical education specialists sets a goal to modernize the teaching and pedagogical process, change the structure of its organization.